

#YOU22

Teller ned til ferden videre

For snart ti år siden tok Norah Eilertsen og Isak Pettersen den oransje førsteklasse-sekken på og tasset frydefullt til skolen. De to, og medelevene i tiende trinn på Straumen skole, er nå mer eller mindre klare til å ta sats og fly videre i livet. Hva skal de gjøre nå? Finn ut mer om dette på

SIDE 14 OG 15

De nærmer seg mål fo

SIKKERT VALG. Frank-Jonas Sandnes i 10. klasse ved Straumen skole vil gå byggfag til neste år. Her i samtale med kontaktlærer og rådgiver Benedicte Post Kjenstabakk.

Noen har bestemt seg. Andre står mellom to alternativer. Det er ikke enkelt å stake ut kursen etter grunn-skolen.

EVA S WINTHER
90 09 55 52

SØRFOLD: 10. klassingene på Straumen skole har nesten kommet i mål når det gjelder valget om hva de skal gjøre neste skoleår. Tirsdag 1. mars er fristen for å søke på vide-regående skole, og vi har sjekket hva deler av klassen har slags plan.

Prøver ut

Norah Eilertsen (15) er en av de som står og vakler mellom to alternativer - idrettsfag og elektro.

- Jeg skal hospitere begge steder før jeg bestemmer meg, forteller hun.

Ellers diskuterer hun valg av vide-regående skole med venner eller andre elever som går på de to linjene.

- Pappa gikk yrkesfag selv, og jeg har en del venner som prøver på det samme, sier hun.

Vil ikke pendle

Klassekamerat Tilde Meisfjord (15) har ikke bestemt seg for om hun skal velge studiespesialisering på Fauske eller musikk, dans og drama i Bodø.

- Jeg bytter mening hele tiden. Mamma liker ikke tanken på at jeg skal flytte på hybel i Bodø, men selv ser jeg ikke mørkt på det. Det kommer ikke til å skje at jeg pendler dit, slår hun fast.

Tar etter bestefar

Isak Pettersen (15) er sønnesønn av Acustus-gründer Kay-Roger Pettersen på Straumen. Det er ikke tilfeldig at Isak vil studere og jobbe med økonomi.

- Jeg har tenkt på det lenge. Bestefar jobber med økonomi og jeg kunne tenke meg å overta firmaet hans etter hvert, sier han.

Trivsel eller jobbgaranti

Noen av elevene er opptatt av å velge noe de har lyst til å holde på med, andre velger ut fra hva som garantert gir dem jobb.

- Hva er vitsen i å jobbe med noe dersom du ikke trives, sier Ingeborg Normann (15), som vil bli veterinær eller engelsklærer.

- Jeg har lyst til å gå naturbruk, men det er ikke sikkert jeg er garantert jobb etterpå. Derfor velger jeg helse og oppvekst i stedet, sier Malin Pettersen (15).

Vanskelig valg

Elevene har hatt utdanningsvalg på timeplanen siden de startet på ungdomsskolen.

- I løpet av 9. og 10. klasse snevrer vi det inn ut fra elevenes interesser og egenskaper, forklarer kontaktlærer og rådgiver Benedicte Post Kjenstabakk.

- Det er litt mye å velge mellom, synes Norah Eilertsen.

- Noen vet hva de vil veldig tidlig, andre ikke, sier Alva Åsbakk (15).

- Man må gi elevene god veiledning og trykke dem på det valget de skal ta. Dessuten er det ikke verdens undergang om de velger feil, mener Benedicte Post Kjenstabakk.

eva.winther@saltenposten.no

Isak Pettersen (15)
Skal søke på studiespesialisering og har lyst til å jobbe med økonomi.

Norah Eilertsen (15)
Valget står mellom idrettsfag og elektro.

Tilde Meisfjord (15)
Er usikker på om hun skal velge studiespesialisering eller musikk, dans og drama.

or det viktige veivalget

Alva Åsbakk (15)
Skal søke på helse og oppvekst.
Hun har lyst til å bli barnehagelærer
eller politi.

Malin Pettersen (15)
Skal søke på helse og oppvekst,
og har lyst til å jobbe som helse-
fagarbeider eller gynekolog.

Maya Eliassen (16)
Vil søke på helse og oppvekst.
Kunne tenke seg å jobbe som
assistent på småskoletrinnet.

Ingeborg Normann (15)
Søker på studiespesialisering.
Hun har lyst til å jobbe som
veterinær eller engelsklærer.

Fernando Paclibar (15)
Skal søke på TIP.

Ylva Larsen (15)
Vil søke på naturbruk i Mosjøen.

ALLE FOTO: EVA S. Winther

GIR RÅD. Benedicte Post Kjenstadbakk er kontaktlærer og rådgiver for 10. klasse ved Straumen skole. Hun synes det har vært spennende å følge elevene i valg av utdanning.

Dan-Anders (33)

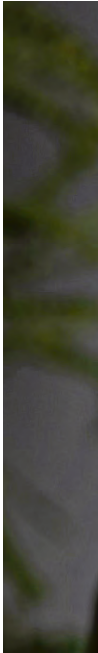
LANG KARRIERE. Dan-Anders Normann fra Fauske har jobbet i mange år med å få en stor kompetanse innenfor konditorfaget. Han har vært konditorsjef ved Britannia Hotel i Trondheim, og ved Café de ni muser i samme by. Foto: Maren Ekra Frohaug

TRIVDES. yrkesfag o

YRKESFA yrkesfag f egne evne Foto: Mar

DOKTOR NTNU i Tr

fant Y-fagslykken

Normann angrer ikke et sekund på at han valgte å gå og ble konditor til slutt.

G. Dan-Anders Normann snakker varmt om det å velge for alle de som er usikre på hva de skal bli eller sine er. Foto: Elin Iversen

GRAD. I dag er Normann doktorgradsstipendiat ved Trondheim. Foto: Elin Iversen

Veien fra forvirret ungdom til konditor-sjef på ærverdige Britannia Hotel i Trondheim kan kanskje høres lang ut. Men for Dan-Anders Normann er det en del av CV'en.

HELGE SIMONSEN
48 23 91 28

FAUSKE/TRONDHEIM: Det er ikke lenge igjen til valget om videre yrkesvei skal tas for mange av de håpefulle ungdommene i hele landet. Men det er ikke alle som verken vet hva de skal søke på, eller hva de vil bli.

For noen kan valget bli overveldende stort. For andre kan det være en manglende tro på sine egne ferdigheter som gjør det hele vanskelig. Da kan svaret ligge i å velge et praktisk og utøvende fag for noe man interesserer seg for.

- For å si det sånn, jeg hadde aldri vært den personen jeg er i dag om det ikke var for yrkesfag. Jeg har mye å takke for, sier fauskemannen Dan-Anders Normann (33) til Saltenposten.

Vanskelig

Han forteller om en tid på ungdomsskolen som ikke var så enkel.

- Jeg slet litt med å finne ut hvem jeg var. Finne ut av hva jeg var god til. Jeg hadde høye forventninger til at jeg skulle gjøre det bra på skolen, og når det ikke skjedde, så ble det vanskelig å forholde seg til, forteller han videre.

- Jeg hadde et snitt på 2,3 i niendeklassen og identifiserte meg med det tallet. Hvis jeg ikke var bedre enn det, så var det jo ingen vits å gjøre en innsats. Jeg kunne ikke bli bedre, i mitt hode, sier Normann.

En ny giv

Valget om å gå restaurant- og matfag ble tatt, og det var her Dan-Anders fikk tent en gnist. Selv om motivet for å gå linja kanskje ikke var det mest åpenbare.

- Jeg har alltid vært glad i mat. Så da ble det den linja, sier han og ler godt.

- Men her opplevde jeg mestring og følte at jeg faktisk kunne noe. Når interessen økte, så gjorde karakterene det samme. Jeg hadde gode lærere og følte at dette var min vei å gå, sier han.

Så en dag kom det en konditor på skolen for å vise fram faget, og det var da Dan-Anders virkelig fant sitt jobbmessige hjem.

- Konditorfaget var noe som tente gnisten min for alvor. Jeg fikk det til og da var valget om det videre løpet veldig lett å gjøre, sier han.

Høyt nivå

Etter endt utdanning gikk Normann læretiden ved Agamat i Bodø, før veien gikk videre til Trondheim og Byåsen bakeri. Etter noen år der ble fauskeværingen konditorsjef ved Britannina Hotel, før han gikk over i den samme jobben ved presti-

sjefylte Café di ni muser i Trondheim.

- Jeg var ambisiøs og ville se hvor langt jeg kunne nå. Det har vært en veldig spennende karriere med mye jobb, men også veldig mye moro. Restaurantbransjen er veldig preget at et miljø med stor tilknytthet, og man blir som en familie, rett og slett.

Ringene sluttet

Dan-Anders jobbet også som faglig leder for lærlinger i Trondheim fra 2011, og han hadde også dessertkurs gjennom opplæringskontoret i ti år. Det var noe som ga mersmak.

- Jeg kjente på at det å lære bort til andre var veldig givende. Det å se på at man kunne bidra til at andre fikk kunnskap og utnyttet sine evner var helt supert, sier han. Så da muligheten bød seg, startet han opp som student ved NTNU som yrkesfagslærer.

- Det ble etter hvert til en bachelorgrad som også ble til en mastergrad. Det er noe ganske annet enn det jeg hadde trodd som skolelei elevi niende, for å si det sånn, sier han og ler godt.

Doktorgrad

Fauskeværingen som snakker varmt om yrkesfag, jobber nå som doktorgradsstipendiat ved NTNU, hvor han skriver på sin doktorgradsavhandling om prosjektet Going Gradeless, hvor han undersøke hvordan karakterdempet vurderingspraksis påvirker og utfordrer lærere, elever og skolekulturen på yrkesfag.

- Det er veldig interessant og noe som vi trenger å finne ut av. Det er ikke sånn at man nødvendigvis ikke skal ha karakterer, men vi må finne ut av hva som fungerer best, sier Dan-Anders Normann.

- Men at jeg er her i dag viser i hvert fall at det er fullt mulig å utdanne seg så langt man vil, også om man velger yrkesfag. Jeg kommer aldri tll å slutte å snakke varmt om y-fag, fordi det er noe vi trenger i samfunnet, og et fag man kan få stor mestring i, sier han.

helge.simonsen@saltenposten.no

7 HIMMEL

AKADEMIET

Har du lyst til å bli hudterapeut?

Vi tilbyr 1 års utdanning i Bodø!
Godkjent av Lånekassen.

- Sju av ti er i rute

74 elever er nær å sjekke ut av ungdomsskolen for siste gang. På Vestmyra skole er rådgiveren imponert over elevene.

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

FAUSKE: - Jeg vil si at dagens unge sitter med langt mer kunnskap og er langt mer reflekterte enn det jeg og mine jevnaldrende var, da vi gikk ut av ungdomsskolen. De kjenner bedre til valgmuligheten sine. Så er det også sånn at mye kunnskap ikke nødvendigvis gjør valget av veien videre lettere, men det øker jo sjansen for at det blir et riktigere valg.

Det sier Svend Håvard Bakken. 48-åringen er rådgiver på Vestmyra skole, ved siden av jobben som kontaktlærer og lærer i realfag.

Godt i rute

Det siste skoleåret har Bakken sjonglert 74 sisteårs-elever. De aller fleste av disse er godt i rute med tanke på hverdagen som venter dem etter fullført grunnskole-løp.

- Sju av ti elever, rundt 70 prosent, er i rute. Av de 74 elevene våre er det noen få elever som ikke helt har bestemt retningen sin, mens de resterende er usikre på hva de skal ha som førstevalg. For disse står det gjerne mellom et par alternativer, sier Svend Håvard.

Ser fram i tid

Rådgiveren blir på ingen måte rådvill i møtet med en elev som står bom fast i hva han eller hun ønsker å gjøre videre.

- Utgangspunktet er hele tiden den enkelte elev og hvilke typer ferdigheter de selv mener å være i besittelse av. Så forsøker vi å se så langt fram det er mulig for eleven, og finne ut av hva slags type jobb som kan være mest interessant. Her er elevene veldig forskjellige. Noen kan se seg selv mange år fram i tid, andre igjen til neste år.

Lønn ikke viktigst

Om du tror det viktigste for dagens unge er lønn i jobben, så tar du antakeligvis feil.

- Mitt inntrykk er at for de aller fleste handler det mer om å finne en vei som fører til en jobb de trives i, sier Svend Håvard.

Bakken er glad i jobben sin, og som mange andre lærere var det ikke akkurat lærer han så for seg å bli i ung alder.

REFLEKTERTE. Rådgiver Svend Håvard Bakken mener dagens unge er langt mer reflektert enn det hans egen generasjon var for gode tre tiår siden. Rådgiveren trives i jobben der han daglig får møte unge i startgrova av livet. Foto: Kenneth Strømsvåg

- Så ble det sånn og det er jeg glad for. Ekstra hyggelig er det å møte tidligere elever og se at de trives i jobb etter fullført utdanning. Da tenker jeg at jeg kanskje har bidratt litt, og det er en god følelse, sier Svend Håvard Bakken med et godt smil til.

Tre råd

Som rådgiveren er rektor Karl-Inge Borgen imponert over 2022-kullet av tiendeklassingene.

- Jeg slutter meg til Svend Håvards ord. Samtidig er det klart at dette kullet har vært gjennom noe som ingen andre kull tidligere har vært, med mye isolasjon og restriksjoner gjennom pandemien, sier Vestmyra-rektoren, som har noen klare råd til elevene som snart flakser vider.

- Oppfør deg, kom presis og gjør ditt beste. Dette er noe som i de aller fleste tilfellene vil ta elevene langt, sier Karl-Inge Borgen.

kenneth@saltenposten.no

IMPONERT. Rektor Karl-Inge Borgen er i likhet med rådgiveren imponert over tiendeklassingene. Foto: Eva S. Winther

LÆRLINGENE ER VÅR FREMTID

To år på skole + to år som lærling, og vipps er du mekaniker.

FULLFØR UTDANNELSEN DIN HOS OSS!

Har lokale framtidsplaner

Barna i Sulitjelma barnehage trives så godt at de vil jobbe der selv i framtiden.

ESPEN JOHANSEN
94155129

SULITJELMA: Bortsett fra å kanskje skulle bli flyger, så er det ikke de mest spektakulære yrkene barna i Sulitjelma barnehage ser for seg.

Vi samlet femåringene Richard, Linnea og Mathias, samt Freya på fire til en prat om hva de kan tenke seg til å bli når de blir store.

- Jeg skal først gå på skola. Det må jeg jo. Etterpå kanskje jobbe på butikk, helst den, sier Freya og kikker mot Coop Prix et godt snøballkast unna.

Bli i barnehagen

- Jeg vil jobbe her, sier Mathias.

- **Her i denne barnehagen?**

- Ja. Da kan jeg lære ungene å være flinke. Jeg kan også hjelpe dem med å kle på seg uteklær og å lage mat. Hvis ikke så kan jeg jobbe på butikken, sier fortsetter han.

Richard er litt mer spesifikk på hva han vil.

- Jobbe i Bring. Mamma og pappa jobber der og kjører stor bil. Pappa kjører også brøytebil.

Kanskje jeg kan bli brannmann også, sier han.

Brannvesenet

Linnea vil gjerne jobbe på skola som lærer, eller i barnehagen.

- Kanskje bli ei som flyr fly. Kanskje også brannmannskap. De slukker branner og det er viktig, mener Linnea.

Etter å ha tenkte seg litt om er hun ikke så ivrig på å bli pilot likevel, og Mathias konkluderer med at han i alle ikke vil bli brannmann eller politi.

God rekruttering

- Jeg vil ikke bli lærer, skyter Freya inn.

- Og ikke butikksjef. Men jeg kan jobbe i butikken.

Hittil har ingen nevnt doktor, dyrlege, advokat eller statsminister. Heller ikke fotballspiller.

- Hm, fotballspiller. Jeg er jo på fotballtrening, sier Richard, men vi slår fast at det nok er ganske vanskelig.

Vi får se da, hvor de er om 20 år. Foreløpig ser det bra ut med rekrutteringene til både skola, barnehagen og Prix i Sulis.

espen.johansen@saltenposten.no

PLANER. Mathias, Freya, Linnea og Richard er ikke helt sikre på hva de vil bli, men ganske enige om hva de kan tenke seg. Foto: Espen Johansen

Elkem Salten er med sine tre smelteovner et av verdens største og mest miljø- og energieffektive smelteverk.

Vi har de senere årene investert 2 milliarder på oppgraderinger som har resultert i en reduksjon av NOx utslipp som tilsvarer utslippene fra ca. 500.000 diesel biler, og av vårt nye gjen-vinningsanlegg produserer vi nok energi til ca.15.000 husstander og gjenvinner ca. 1/3 del av overskuddsvarmen fra smelteovnene.

- Som lærling får du en unik, fremtidsrettet og lærerik arbeidsplass som gir deg en erfaring du sjelden kan få andre steder.
- Et trygt og godt arbeidsmiljø med kolleger som vil deg vel.
- En arbeidshverdag hvor du opplever utvikling og mestring.

FIKSET MIDDAGEN. Av og til trår avdelingsleder Elisabeth Maarnes til og tryller fram en velsmakende middag for elevene som bor på hybel. Foto: Kenneth Strømsvåg

Passer på de unge

Frokost hver dag, middag på onsdager og vekke-tjeneste. Det er noe av sørvisen Elisabeth Maarnes og staben byr elevene sine.

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

SALTDAL: 20 av de 160 elevene ved Saltdal videregående skole lever hybel-tilværelsen. 15 av disse er gutter. Alle som én blir passet godt på av skolen.

- Vi er glade i elevene våre og vil jo at de skal lykkes og ha det bra. Det gjelder selvsagt alle, hjemme-som borteboende. Og så har vi noen spesielle tiltak for de som må reise hjemmefra for å gå på skolen vår.

Det sier Elisabeth Maarnes, som er avdelingsleder for elev- og lærlingtjenesten.

Middags-fikser

Avisa gjester skolen en onsdag. Det er også dagen for et godt og varmt gratismåltid som tilbys hybel-elevene.

- Det er vanligvis ikke min jobb, men i dag har det jeg som har laget middagen. Det blir lasagne med rundstykker til og saft. Jeg regner med at det faller i smak, smiler Elisabeth, som like etter kunne ønske en bukett på ti ungdommer aldeles velkommen til bords.

Ringes våken

For en 16-åring alene på hybel kan det by på trøbbel å komme seg opp om morgenen. Det løser skolen med vekket-tjenesten.

- Vi ringer dem som ønsker det og hilser "god morgen". Det fungerer bra, og som oftest kan vi avslutte vekke-tjenesten etter noen få uker. Så tar vi den opp igjen senere, dersom det skulle oppstå behov, forteller Maarnes.

Høy trivsel

Den årlige Elevundersøkelsen viser at elevene trives godt med og på skolen. Det er lite frafall og god lærling-formidling.

- De siste to årene har alle elevene fått lærlingplass. Når de så også svarer at de trives på skolen, og vi har få utfordringer med mobbing, så viser det at vi gjør mye riktig, sier avdelingslederen.

Henger på skolen

Utenom skoletiden inviteres elevene til Åpen skole, med lekse-kafé eller bare det å henge med andre elever i de ulike avdelingene.

- Dette er det mange som benytter

MIDDAGS-TID. Borteboerne Jacob Nybostad (16) og Pia-Merete Alpøy (17) lot seg lokke til middag da lasagne sto på menyen på skolen. Foto: Kenneth Strømsvåg

seg av, så vi har et levende miljø også etter skoletidens slutt.

Skolen har også en ordning med "makker-skap".

- Det er en fin ordning der en elev

for eksempel tar kontakt med sin makker dersom han eller hun ikke dukker opp på skolen. Det handler om å bli sett og vite at en er ønsket. Jeg opplever at elevene viser stor

omsorg for hverandre med ordningen. Det gjør ordentlig godt å se, sier avdelingsleder Elisabeth Maarnes.

kenneth@saltenposten.no

- Føler at vi betyr noe

Jonas og Vegard er samstemte. Lykken er å være elev ved Saltdal videregående skole.

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

SALTDAL: Kameratene er i ferd med å runde av det siste året på skolen, med elektrofag og automasjon. Til høsten tenker Jonas å ta fatt på ferden videre mot å bli ingeniør.

- Utebn tvil. Dette er en skole der vi blir sett og hørt. Jeg føler at jeg har gode forutsetninger for å lykkes med å nå målet mitt etter skolegangen her. Det siste året har gitt et stort faglig utbytte, samtidig som jeg trives godt med skolen og alle som både går her som elever og alle som jobber her, sier Jonas Nicholai Dragsten (18), som er fra Tverlandet.

Liten klasse

Jevngamle Vegard Pedersen Rølvåg går også i klassen som heter EL3A. Der har det ikke akkurat vært trangt om plassen det siste året.

- Nei, det har det virkelig ikke vært. Vi er ni elever i klassen, så da sier det seg selv at vi får veldig oppfølging alle sammen. Det er nok en av mange grunner til at jeg synes det er synonymt med lykke å være elev her, sier Vegard.

Godt læringsmiljø

18-åringen Vegard er fra Mo i Rana. Han skryter både av skolen, med fasilitetene, og av staben som er rundt han som voksenpersoner.

- Jeg tror jeg snakker på vegne av oss alle som er elever at vi føler at vi betyr noe. At vi er viktige og at skolens lærere virkelig ønsker at det skal gå oss godt. Med alt dette, samt gode tilbud spesielt til oss som bor på hybel, blir det et veldig godt læringsmiljø, sier Vegard.

Snuser på Bodø

Skoleåret nærmer seg sakte men sikkert slutten. Det betyr at unge Pedersen Rølvåg må videre på sin ferd.

- Nå er jeg i gang med å finne ut av hvor jeg vil søke lærlingplass i automasjonfaget. Det er mange aktuelle bedrifter, men akkurat nå tenker jeg Bodø. Jeg er innstilt på å flytte dit om jeg finner - og får - den rette og mest spennende lærlingplassen, sier Vegard.

kenneth@saltenposten.no

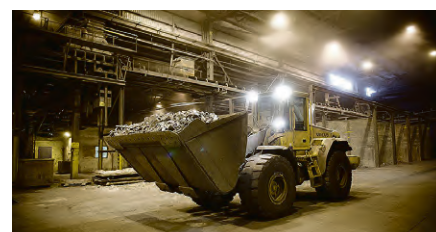
FORNØYD. Jonas Nicholai Dragsten (18) og Vegard Pedersen Rølvåg (18) er klassekamerater og veldig fornøyd med skolen de går på. Foto: Kenneth Strømsvåg

Elkem Salten er med sine tre smelteovner et av verdens største og mest miljø- og energieffektive smelteverk.

Vi har de senere årene investert 2 milliarder på oppgraderinger som har resultert i en reduksjon av NOx utslipp som tilsvarer utslippene fra ca. 500.000 diesel biler, og av vårt nye gjenvinningsanlegg produserer vi nok energi til ca. 15.000 husstander og gjenvinner ca. 1/3 del av overskuddsvarmen fra smelteovnene.

- Som lærling får du en unik, fremtidsrettet og lærerik arbeidsplass som gir deg en erfaring du sjelden kan få andre steder.
- Et trygt og godt arbeidsmiljø med kolleger som vil deg vel.
- En arbeidshverdag hvor du opplever utvikling og mestring.

- Vær streng med o

Pia-Merete gledet seg til å være sjef i eget liv. Det har ikke bare vært enkelt, men deltids-jobben som pizzabaker har vist seg å være gull verd.

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

SALTDAL: - Om jeg har et råd til de som vet at om de om ikke lenge skal flytte hjemmefra og klare seg selv? Å ja, jeg har flere enn ett. Hvor mange vil du ha?

Pia-Merete Alpøy retter seg opp i ryggen, tar nesten sats og åpner opp gapet for å dele av sin erfaring som 17-årig hybelboer. Det går blant annet i det med å være streng med seg selv. Hva nå det måtte bety med en tenåring som avsender. Vi kommer plutselig tilbake til det.

Vil under vann

Pia-Merete er en av jentene som følger drømmen og ikke strømmen. Hun går andreåret på industriteknologi på Saltdal videregående skole. Hun ser lenger enn til den dagen hun kan vifte stolt med fagbrev som industrimekaniker.

- Jeg vil dypere, for å si det sånn. Under vann. Det tror jeg kan være gøy. Så da tenker jeg å ta fagbrev som undervanns-sveiser.

Gledet seg

I fjor bodde 17-åringen hjemme i Valnesfjord mens hun gikk VG1 på skolen i Saltdal. I år har hun fått en smak av livet på egne ben, i sin lille hybel på i overkant av 20 kvadratmeter.

- Før jeg flyttet for meg selv, mye nærmere skolen, tenkte jeg det skulle bli så godt å kunne gjøre akkurat som jeg vil. Ingen mamma eller pappa som bestemmer når jeg skal legge meg og hvor lenge jeg kan være ute. Det har i grunn blitt som jeg ventet, men jeg har skjønt at det er litt greit å sørge for nok søvn gjennom ukedagene. Det tar seg jo dårlig ut å sitte i halvsvine på skolen.

Helgejobb

Med bostedsadressen i Valnesfjord er unge Alpøy akkurat innafor å kunne få borteboerstipend gjennom Statens lånekasse.

- Stipendet er på 4700 kroner i måneden. Her jeg bor betaler jeg 4500 kroner, og dette er inkludert strøm. Så det må litt jobb til for å sikre penger i lommeboka - eller på kortet - og det har jeg heldigvis, for jeg jobber en del for Pizzabakeren de helgene jeg er hjemme, forteller Pia-Merete.

- Vær streng

Valnesfjordingen spiser frokost på skolen. Der får hun også én gang i

I OPPVASK-MODUS. 17-årige Pia-Merete Alpøy må fikse det meste selv. Som å ta unna oppvasken. Her er hun i full sving på hybelen nokså nær Rognan sentrum. I

uka servert middag. Resten av det kroppen trenger - og hun ønsker - må fikses selv.

- Jeg forsøker å lage meg middag hver dag, men det blir selvsagt litt enkelt noen ganger. Andre ganger kan jeg slå til med moussaka. Men - det blir en kamp for kronene, så jeg må være streng med meg selv når jeg er på handletur.

Og da var vi plutselig der at hybelboeren skal øse av sin erfaring som hybelboer.

- Det går på blant annet på å være streng med seg selv. Du må lage et budsjett for å styre pengene, og så må du holde deg til budsjettet. På butikken er det helt nødvendig med en handlelapp, og å holde deg til den. Og så er det klokt å være streng med seg selv med tanke på det å sikre nok søvn, sier Pia-Merete.

Ensomt i starten

På hybelen har hun ofte besøk av sin gode venn Jacob Nybostad.

Han er fra Beiarn, og de to har blitt kjent på skolen.

- Jacob er en grei fyr han, men han spiser ofte opp maten min, ler Pia-Merete, mens 18-årige Nybostad later som han ikke hører hva venninna sier.

I likhet med den ett år yngre skolekollegaen bor Jacob på hybel.

- Til å begynne med var det ganske ensomt, men etter at jeg ble kjent med flere så har det gått bedre. Og hybelverten min vekker meg om morgenen, så jeg kommer meg på skolen, hilser Jacob.

Dropp nikotin

Også Jacob tar spanderbuksene på og kommer med et råd til framtidige hybelboere.

- Ikke begynn med verken røyk eller snus. Det er sjukt dyrt, og da blir det dårlig med penger til mat og annet. Det er jo ikke alle som har en Pia-Merete, humrer Nybostad.

kenneth@saltenposten.no

FAVORITT-UNIVERSET. Jacob Nybostad tilbringer en og annen time i sitt eget private spillrom. Her går det blant annet i fartsfull bil-lek.

Økonomens sju tips

Det er fort gjort å bli raka blakk som ung på hybel. Med enkle grep kan tilværelsen bli til å holde ut.

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

FAUSKE: - Vår erfaring er at hybellivet ikke bare er enkelt. Det være seg det å skulle handle mat, holde det rent og fikse klesvasken.

Det sier Olga Magdalena Kvitblik. Hun er økonom og underviser i økonomifag på Fauske videregående skole. Ved siden av det er hun avdelingsleder for idrettsfag på skolen.

Ulik bakgrunn

Olga sier det ikke er rent få elever som har fått seg en skikkelig overraskelse i det de skal stå på egne ben og leve hybel-livet.

- Noen har blitt godt forberedt hjemme, andre vet ikke helt hva de går til og hva som møter dem. Det kan være sånt som at mat viser seg å være nokså dyrt til at rotet er like tilstede dagen etter og at klærne ikke henger opp seg selv etter en runde i vaskemaskinen. I sum kan dette fort bli overveldende, så da må det tas grep, sier Kvitblik.

Ivrer etter sving

Som økonom og lærer har Olga Magdalena et bankende hjerte for at de unge borteboerne skal få sving over økonomien sin.

- Det å slite med økonomien er noe som raskt kan påvirke så mye annet i livet, så har en orden der kan det være mye lettere å hanskes med andre typer utfordringer, og konsentrere seg om det i stedet for å plages med ekkoet fra brukskontoen.

Budsjett-nøkkelen

Økonomens viktigste råd er det, for noen unge, skumle begrepet "budsjett".

- Alle som styrer økonomien sin selv i det daglige må sette seg ned og lage et budsjett. Det er ikke noe hokus pokus over det. Det handler

TIPS. Olga Magdalena Kvitblik er økonom og lærer. Her gir hun deg som bor på, eller skal bo på hybel, gode råd som kan få hverdagen til å gå opp. Foto: Kenneth Strømsvåg

enkelt og greit om å ha en oversikt over utgiftene og en oversikt over inntektene. Når du har en full oversikt så vet du også hva du sitter igjen med av penger som du kan spare eller bruke på noe annet enn det helt nødvendige, som husleie, mobiltelefonregning, strøm, TV og internett, sier Olga Magdalena Kvitblik.

Mye til hjelp

Til å sette opp budsjettet og fylle inn de ulike postene er det ingen grunn til å finne opp kruttet på nytt. I internettets verden finnes et vell av hjelpemidler.

- Det finnes et utall apper som er enkle å ta i bruk og enkle å bruke daglig. Det går også an å bruke Google sheets og Excel sin budsjettmal. Her gjelder det bare å finne en som du selv synes er fin til ditt bruk, tipser Kvitblik.

Planlegg menyen

Mange hybelboere oppdager fort at matbudsjettet er noe som forsyner seg grovt av månedsbudsjettet. Her er det enkle grep som kan tas i bruk

for å få pengene til å strekke anel-sen lenger.

- Det er smart å sette opp en ukemeny, slik at du har en plan for middagen hver dag. Så er det smart å handle én gang i uka, og følge handlelappen du har skrevet. Det er fort gjort å la seg lokke av butikkenes fristende tilbud, men dette kan fort bli dyrt i lengden, om det er varer som strengt tatt ikke er nødvendig for et godt og variert kosthold, sier økonom Olga Magdalena Kvitblik.

Se opp for tyven

Hun er også opptatt av "lomme-tyvene". De små innkjøpene som hver for seg er nesten umerkelige, som som i sum blir store penger.

- Det kan være en kaffe her og en kaffe der på kafé, og det kan være en pølse på bensinstasjonen eller en liten pose smågodt. Det er mange som blir overrasket over hvor mye penger dette kan bli til slutt, så her gjelder det å ha selvdisiplin, sier Kvitblik.

kenneth@saltenposten.no

Tips 1

Lag deg et eget budsjett, med oversikt over penger inn og penger ut. Ha gode rutiner for å betale regninger, slik at du ikke må betale mer i purregebyr og i verste fall inkasso. Sørg også for å du vet hvor regningene kommer, om det er rett i nettpanken din, til Vipps eller i postkassen.

Tips 2

Planlegg handleturen og gjør innkjøp én eller to ganger i uka. Følg med for gode tilbud og kjøp bare det du har bestemt deg for på forhånd.

Tips 3

Når du er i butikken, let deg fram til stedet du finner sterkt nedprisede varer. De aller fleste butikker har et utvalg av varer som nærmer seg utløpsdato. Mye av dette er også egnet til å fryse ned, til bruk senere.

Tips 4

Om du ikke har så skaff deg en liten fryseboks. Dette er kjekt til å kunne fryse ned brød og rester av middagen til bruk senere. Med fryseren kan du også handle inn stort når du kommer over gode tilbud.

Tips 5

Skaff deg en deltidsjobb eller en jobb du kan tjene svært tiltrengte penger på i i sommerferien. En liten ekstraintekt kan komme godt med, og arbeidserfaring er god læring på mange måter.

Tips 6

Ha penger i bakhånd, som en buffer. Skole-elever anbefales å ha en buffer på mellom 10.000 og 16.000 kroner. Dette kan være smart å ha om du plutselig får en utgift du ikke regnet med.

Tips 7

Spar om du kan. Om så bare litt. Om du sparer til noe du ønsker deg, eller tenker langt fram med tanke på boligkjøp eller bilkjøp i fremtiden, så er det smart. Gode sparevaner får du uansett god nytte av senere.

MATREDDERN. Mange butikker har gode tilbud på varer som nærmer seg utløpsdato. Her er det Mona Rakvaag som fyller opp med pizzabunner til glødpriis hos COOP Mega på Fauske. Foto: Kenneth Strømsvåg

Slik sparer du penger i butikken

Hvorfor fylle opp kjøleskap og fryser med fullprisvarer når du kan spare stort på å besøke Matreddern?

KENNETH STRØMSVÅG
90101978

FAUSKE: Svaret gir seg selv ifølge økonom Olga Kvitblik. Ferskvaresjef Mona Rakvaag ved COOP Mega på Fauske stemmer i.

- Her hos oss fyller vi opp Matred-

dern-disker vår stort sett daglig med varer som nærmer seg utløpsdato, men som er like gode som de du finner til fullpris i hyller og skap.

God variasjon

De aller fleste dagligvarebutikker har en avdeling der kundene kan gjøre et varp. Et stort kjøleskap eller som hos Mega-butikken i byen - en stor kjøledisk.

- Som du ser - her er det nokså godt fylt opp med varer nå, og det med kjøttvarer, fiskevarer, pizzabunner, ost og mye av det vi trenger

gjennom uka. Denne disken vår er populær hos kundene, og det er folk i alle aldre som benytter seg av tilbudene, sier Rakvaag.

Smarte kjøp

I butikken er de fleste tilbudsvarene priset med 40 prosent avslag.

- Det kan også være halv pris, så her er det mulig å gjøre veldig smarte kjøp for skoleungdom og andre med et skrint budsjett, sier ferskvaresjef Mona Rakvaag.

kenneth@saltenposten.no